

TMMOB
SAMSUN İL KOORDİNASYON KURULU

SAMSUN İLİ SALIPAZARI VE TERME İLÇELERİNDE 23-24 AĞUSTOS 2019
TARİHLERİNDE MEYDANA GELEN SEL TAŞKINI
İNCELEME RAPORU

İNCELEME TARİHİ : 24 Ağustos 2019

İNCELEMİYİ YAPANLAR: Cevat ÖNCÜ (İMO Samsun Şube Başkanı)

İshak MEMİŞOĞLU (Mimarlar Odası Samsun Şb.

Başkanı- TMMOB Samsun İKK Sekreteri)

Zeki BAYRAK (İMO Samsun Şube Sayman Üye)

Tahsin ASAN (İMO Samsun Şube Sekreteri)

Basına ve kamuoyuna;

Samsun İli, Salıpazarı ilçesinde 23-24 Ağustos 2019 tarihlerinde kuvvetli sağanak şeklinde yağan yağmur, ilçe merkezinde taşkına neden olmuş, ne

yazık ki 2 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 2 vatandaşımız da kayıptır. Ölenlere Allahtan rahmet ailelerine de başsağlığı ve sabır diliyoruz.

Salıpazarı ilçesi, Çarşamba İlçemizin yaklaşık 20 km güneyinde, Canik Sıradağlarının eteklerinde yer almaktadır. Kent Merkezine kadar iki ayrı koldan gelen Terme Çayı Salıpazarı ilçe merkezinde birleşerek devam etmekte, Terme İlçesinin de içinden geçtikten sonra Karadeniz'e dökülmektedir.

Terme Çayının iki kolunun birleştiği Salıpazarı İlçe Merkezinde, önceki yıllarda orta ayakları kargir kompozit tabliyeli olarak yapılmış ve 4 açıklıklı köprü mevcuttur. Üstteki fotoğrafta da görüleceği üzere, köprü ayaklarının büyük bölümü, suyun akışına göre özellikle sağ koldan gelen heyelan artıkları ile tıkanmış, su sol taraftaki koruma duvarını da aşarak şehre girmiş, dere kenarındaki park, bahçe, sosyal tesisler ve yaklaşık 500 m mesafede ve daha düşük kotta bulunan İlçe Devlet Hastanesini ve özel sektöre ait bir tekstil atölyesini de basarak maddi ve manevi zarara yol açmıştır.

Terme çayının ana kolu üzerinde, Salıpazarı İlçe Merkezinde, yaklaşık 300-500 m aralıklarla, 4 adet köprünün mevcudiyeti görülmüştür. Bu köprülerin bir kısmının DSİ'nin onay ve oluru olmadan, vatandaş talebi veya yerel idari kararlarla inşa edilmiş olduğunu tahmin etmekteyiz. Her köprü ayağının rusubat tutarak doğal akışın önünde engel oluşturduğu bilinmesine rağmen, çok yakın aralıklarla bu köprülerin yapılmış olması önemli hatalardan biri olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca, Salıpazarı Belediye binası ve yanındaki yapının adeta ırmak kesitini daraltırcasına, ırmak taşkın sahasına yapılmış olmaları ve belediye binası yanındaki yukarıda sözü edilen eski köprü ayakları doğal akışın önünde önemli bir engel oluşturmuştur. Dere yataklarının temizliğinin de zamanında ve yeterince yapılmamış olduğu kanaatindeyiz. Kent merkezinde, Terme Çayı ana kolu üzerinde, sağlıklı sollu koruma yapıları yapılmış ancak, bu koruma yapıları İlçe Merkezinin yaklaşık 1,5 km menbasında (Güneyinde) yapılacak olan Salıpazarı Barajı da dikkate alınarak projelendirilmiştir. Buna karşın, taşkın koruma amacına da hizmet etmek üzere projelendirilen ve ihalesi yapılan Salıpazarı Barajının (kamulaştırma sorunları ve ödenek yetersizliği gibi nedenlerle) yapılamamış olması da taşkın önemi sebepleri arasında sayılabilir.

Salıpazarı Barajı yaklaşık 60 m yüksekliğinde, Taşkın Koruma, İçme suyu Temini ve Sulama amaçlı olarak planlanmış ve projelendirilmiş olup, 2017 yılında ihalesi yapılmış (Yapım süresi 2017-2020), ancak ödenek

yetersizliğinden henüz istenilen seviyeye getirilememiştir. Yine şehir Merkezinde “Salıpazarı İlçe Merkezinin Terme Çayı ve Yeşildere Islahı 2.Kısım” inşaatı devam etmektedir.

Dere yataklarına çok yakın yerleşimler ve hatta taşkın sahası ve dere yatakları içerisindeki yapıların varlığı, uygulanacak olan her türlü taşkın koruma planını yetersiz hale getirebilecektir.

Sorunun kentleşme açısından kaynağı; yukarıda da belirttiğimiz üzere, plansız, çarpık ve kaçak yapılaşma, çıkartılan imar afları ile bu gibi olumsuzlukların özendirilmesi ve ödüllendirilmesi v.b. gibi popülist yaklaşımlardır.

Meteoroloji Genel Müdürlüğünün verilerine göre; 23.08.2019 saat 09:00 ile 24.08.2019 saat 09:00 arası (24 saatte) bölgeye 201 kg/m² yağış düşmüştür. Salıpazarı İlçesinin son 5-10 yıllık yağış ortalamasının 800 kg/m²/yıl düzeyinde olduğu göz önüne alındığında, kısa sürede yağın bu yağış miktarının büyüklüğü açıkça görülmektedir. Aşırı yağışların nedenleri arasında, küresel iklim değişiklikleri, yok edilen ormanlar, çarpık ve kaçak yapılaşmalar v.b. sayılabilmektedir. Bu durumlarda aşırı yağış nedeni ile oluşan heyelan ve sel artıklarının köprü ayaklarında tıkanıklığa yol açması ve taşkınların oluşması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Terme çayını besleyen iki kol Salıpazarı merkezde 90 derecelik bir açı ile birleşerek kavşak noktası oluşturmaktadır. Bu kavşak birleşim noktasında bulunan eski taş ayaklı köprünün tasarım hataları, aynı kavşak noktasında adeta kanalın içine inşa edilmiş binalar, (ki bu binaların bir kısmının kamuya ait olması veya kamu tarafından kullanıyor olması düşündürücüdür), oluşan aşırı yağışta taşkınının en önemli sebebi haline gelmiştir. Anılan noktanın yüksek debi ile akan suyun seyirinde yarattığı direnç, köprünün devamında suyu yatağının dışına çıkararak yerleşim alanlarına yönlendirmiştir.

Yaşanan felaketi, aslında selden ziyade su yatağına yapılan müdahalelerin, oluşturulan köprülerin ve su yatağında mevcut yapılaşmaların yarattığı taşkın olarak adlandırmak gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Salıpazarı'nda oluşan aşırı yağışın Terme ilçesinde oluşturduğu su baskınlarının gerekçesi olarak, daha önce yaşanan benzer hadiselerde olduğu gibi, suyun denize ulaşmasında karşılaştığı engeller karşımıza çıkmaktadır.

Köprü alt kotlarının yetersizliği, sık planlanmış köprü ayakları, Karadeniz Bölünmüş Otoyolunun suyun önünde yarattığı set etkisi gibi nedenler, suyun denize akışını zorlaştırıcı unsurlar haline gelerek su baskınlarına yol açmıştır.

Taşkınlardan, birönceki taşkında olduğu gibi Terme'nin doğusunda yer alan araziler, yerleşim yerleri, Karadeniz otoyolu ve Terme Sanayi Sitesi etkilenmiş, Terme merkezde iki adet yaya köprüsü yıkılmıştır.

Sonuç olarak;

- Ülkemizde ve özellikle yöremizde son yıllarda sıkça tekrarlanan, can ve mal kaybına neden olan taşkınların önlenmesi için;
- Dünyada yaşanmakta olan iklim değişiklikleri de dikkate alınarak, dere yatakları üzerinde yapılacak taşkın koruma yapılarının ve mevcut köprülerin hidrolik hesap kriterleri ve buna bağlı olarak kesit hesapları bilimsel yollarla yeniden değerlendirilmelidir. Olumsuzluk yaratan ve birbirine çok yakın bulunan köprülerden bazıları kaldırılmalıdır. Veya, yıkılıp yeniden projelendirilerek yapılmalıdır.
- Salıpazarı özelinde, taşkın koruma amacına da hizmet etmek üzere projelendirilerek ihalesi yapılmış olan Salıpazarı Barajının, ödenek, kamulaştırma v.b. problemleri çözülerek en kısa sürede tamamlanması sağlanmalıdır.
- Terme Özelinde, taşkın koruma amaçlı sel kapanı biran önce yapılmalıdır.

- Özellikle şehir merkezlerindeki yoğun betonlaşma-beton kaplama vb. nedenlerle oluşan ısı adacıkları sonucu meydana gelen kısa süreli kuvvetli yağışlar için Bölgesel Gözlem istasyonları tesis edilerek, yeni iklim verilerinin elde edilmesi ve hidrolik hesaplarda artabilecek maliyetlere de katlanılarak, bölgesel yeni verilerin kullanılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz.
- Şehir merkezlerinde yağmur drenaj kesitleri artırılmalı, betonlaşmadan vazgeçilip, daha fazla toprak/yeşil alanlar bırakılmalıdır.
- Dere yataklarına uygunsuz müdahalelerin önüne geçilmeli, engel oluşturan yapılar kaldırılmalı ve olumsuzluklar giderilmelidir. Bu konuda, yöre halkının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi de sağlanmalıdır.
- Dere yataklarının, mevsimsel ve düzenli olarak temizliklerinin yapılması gerekmektedir.
- Kentlerimizin, yağmur suyu alt yapılarının bir an önce tamamlanması, mevcut alt yapıların mevsimsel temizliklerinin de düzenli olarak yapılması sağlanmalıdır.
- Can ve mal kaybına neden olan bu felaketin bölgemiz ve ülkemiz için son olmasını diliyoruz. Bilim ve tekniğe dayalı yaklaşımlarla, gerekli önlemlerin en kısa sürede alınmasının ve hayata geçirilmesinin önemle altını çizmekteyiz.

26/08/2019

TMMOB

Samsun İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri

İshak MEMİŞOĞLU